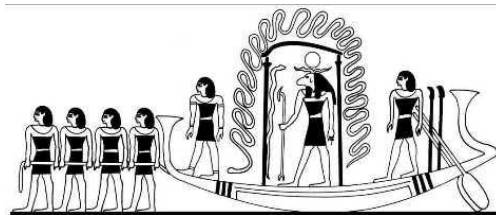

MEHEN Nieuws (38)

23 oktober 2016

MEHEN, Studiecentrum voor het oude Egypte

Beste donateurs en liefhebbers van het oude Egypte,

Mehen is net weer terug na een boeiende reis door Midden Egypte en de conferentie “Thebes in the first millennium BC” in Luxor. Mehen kon het South Asasif Conservation Project weer blij maken met een donatie van € 2.000,--. Daarover en over de reis in het volgende Mehen Nieuws meer.

Dit najaar belooft weer een interessante periode te worden met de grote tentoonstelling “Koninginnen van de Nijl” in het RMO te Leiden en de activiteiten daaromheen. Ook Mehen geeft diverse lezingen.

Donaties

Eind augustus kregen wij een verzoek voor een donatie van dr. D. Raue om werkzaamheden af te ronden in Heliopolis voordat er een ziekenhuis op de grond gebouwd zou worden, waar ooit een tempel van Ramses II stond. Mehen besloot onmiddellijk om een donatie van € 1.500,-- te geven aan het project “Ägyptisch-deutsche Ausgrabungen im Sonnentempel von Heliopolis” (waarvan Dietrich Raue samen met Dr. Aiman Ashmawy co-directeur is). Zijn antwoord kunt u hieronder lezen.

Opgraven in Heliopolis 2016

Dear Mr and Mrs Koek,
you cannot imagine how happy we are about this news. Sometimes one really can loose hope, too much should be done - but then, people like you and your wife are helping. ... We will keep you informed, and if something very nice is found, you will be informed during the season, of course.
With all my best regards
Yours Dietrich Raue

Net voordat wij naar Egypte gingen kregen wij het volgende bericht van Raue (een paar dagen later was het “breaking news” binnen de wereld van de egyptologie):

Dear Mrs and Mr Koek,
it is almost unbelievable, but your donation enabled us, to clear an area von 40x20m from debris and

the last penny, that was spent with your donation was spent for operation 248-19, e.g., the 19th testpit in area 248... we found in this trench yesterday two huge blocks with the scene of the daily ritual for the cult statue, the applying of ointment to the statue by the king, Ramses II as a god *)...., thank you again so much, very best regards, Dietrich Raue

*) bij nader inzien blijkt het niet een beeld van Ramses II als god te zijn, maar Moet-chenti-aboei-netjeroe (= Moet, de voorste van de horens van de goden).

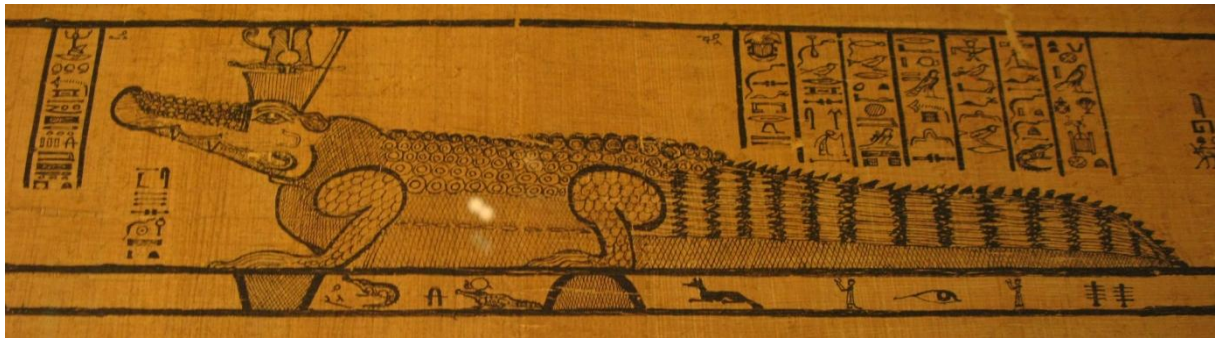
Hierbij de foto's van het DAI van de twee blokken die werden gevonden. Let op de schrijfwijze van de naam van Ramses II als "Pa-Ra-mes-soe". Volgens A. von Lieven betekent dit dat Ramses II duidelijk maakt dat hij werd geboren uit "de zon" zelf en niet uit zomaar uit een god genaamd Ra. Zoals ik eerder heb betoogd heeft Ramses II veel uit de Amarnaperiode overgenomen.

Mede dankzij onze donateurs heeft Mehen kunnen bijdragen om deze reliëfs voor de toekomst te behouden.

**Woensdag 23 november 2016, 14.30 uur te Den Haag, Mehen Studiecentrum.
Wedergeboorte uit het water. Schepping volgens het Boek van de Fajoem. Lezing door Jan Koek**

In het “Boek van de Fajoem” worden meerdere mythologische voorstellingen van de oude Egyptenaren op basis van het bijzondere landschap van de Fajoem aan elkaar geknoopt en verbonden met een ritueel ter vernieuwing van het koningschap. Hoewel het “Boek van de Fajoem” uit de Romeinse Keizertijd stamt is het een van de meest fascinerende teksten uit het oude Egypte.

Detail uit het “Boek van de Fajoem” (foto Jan Koek)

**woensdag 28 december 2016 om 14.00 uur te Leiden, RMO
Teje, de grote koninklijke echtgenote. Lezing door Jan Koek**

Teje was de hoofdgemalin van farao Amonhotep III en een van de weinige koninklijke echtgenotes in het oude Egypte die uit de schaduw trad van haar man. Zo zijn er de huwelijksscarabeeën die het huwelijk tussen beiden aankondigen, wordt Teje soms even groot afgebeeld als Amonhotep III en correspondeerde zij zelfstandig met de vorsten in de buurlanden na de dood van haar echtgenoot. In Koesj liet Amonhotep III voor zichzelf, maar ook voor Teje een tempel bouwen, namelijk in Soleb en Sedeinga. Kortom zij was een machtige dame waarover veel te vertellen valt.

**woensdag 11 januari 2017 om 15.00 uur te Den Haag, Mehen Studiecentrum
Kunst & Kitsch. Lezing door dr. Lara Weiss**

Nog altijd doet het oude Egypte ons versteld staan vanwege de mooie kunstvoorwerpen die er duizenden jaren geleden werden gemaakt. Blijkbaar appelleren ze aan een soort tijdloos gevoel voor schoonheid en esthetiek. De oude en waardevolle voorwerpen zijn daarom in trek bij vele verzamelaars, of het nou om echte antiquiteiten gaat of om replica's. De lezing *Kunst & Kitsch* geeft u inzicht in het herkennen van authentieke Egyptische kunst en vertelt over de kunsthandel en de bijbehorende ethische overwegingen.

**woensdag 15 februari 2017 om 14.30 uur te Den Haag, Mehen Studiecentrum
De Zeevolkeren. Het einde van de bronstijd. Lezing door Diane de Wild**

Rond 1300 v.Chr. waren de grote culturen van het Middellandse Zeegebied en het Nabije Oosten zoals de Egyptenaren, de Hettieten, de Assyriërs en de Bronstijd Grieken op hun hoogtepunt. Niet alleen ontwierpen ze grootse bouwwerken en maakten prachtige kunst, er waren ook vele onderlinge contacten in de vorm van diplomatie en handel (en natuurlijk zo nu en dan een oorlog). Tweehonderd jaar later is er weinig van deze bloeitijd over: de machtige rijken van de Hettieten en de Bronstijd Grieken zijn zo goed als verdwenen, Egypte is veel minder machtig. Alleen de Assyriërs hebben het einde van deze bloeiperiode overleefd.

Lang is gedacht dat de oorzaak van deze turbulente periode duidelijk was: Egyptische farao's noemen in hun teksten Zeevolkeren, die de Delta proberen binnen te dringen. Deze verklaring voldoet volgens de meeste geleerden echter niet meer. Niet alle verwoestingen kunnen aan de Zeevolkeren toegeschreven worden: de hoofdstad van de Hettieten ligt bijvoorbeeld ver van zee af. Daarnaast is het de vraag of de Zeevolkeren oorzaak of gevolg van de instorting van de rijken uit de Bronstijd zijn.

Geleerden proberen nu andere oorzaken te vinden: klimaat, interne onrust of het instorten van het systeem. Daar is men echter nog niet uit. De vele theorieën over het einde van de bronstijd zullen tijdens de lezing besproken worden.

woensdag 15 maart 2017 om 14.00 te Leiden, RMO
Hatsjepsot en haar tempel te Deir el Bahri. Lezing door Jan Koek

Het bekendste bouwwerk tijdens de regering van de vrouwelijke farao Hatsjepsot is ongetwijfeld de tempel Deir el Bahri. De oorspronkelijke naam van deze tempel is “djoser-djeseroe” (heilige der heiligen) en was bedoeld om te dienen als cultusplaats die haar het eeuwige leven na haar dood zou verzekeren. Het is daarom niet verrassend dat de tempel uitingen van de politieke agenda van Hatsjepsot bevat. De verering van Hatsjepsot in de tempel van Deir el Bahri en het gehele architectonische ontwerp was bedoeld om haar positie tegenover die van Djehoetmes III, de wettige heerser van Egypte, te rechtvaardigen en te handhaven. De tempel als geheel benadrukt de goddelijkheid van Hatsjepsot en de goddelijkheid van haar koningschap. Deze lezing zal op deze aspecten ingaan en de geheimen van deze tempel onthullen.

De Egyptische collectie in het “Museo Civico di Storia ed Arte” te Triëst

Italië kent vele mooie Egyptische collecties, denk maar aan het Egyptisch Museum in Turijn, het Archeologisch Museum in Florence en het Archeologisch Museum in Bologna. Daarnaast zijn er veel minder bekende collecties zoals in Triëst, een kleine twee uur met de trein vanuit Venetië (waar ook een kleine collectie aanwezig is), waar wij in augustus een paar dagen verbleven. Wij werden ontvangen door Susanna Moser die op tijdelijke basis werkzaam is in het museum. Wij hadden haar o.a. ontmoet op een conferentie in Zagreb vorig jaar. Tevens konden we haar verblijden met een donatie van € 600,--, zodat zij ook de conferentie in Luxor kon bijwonen. De Mehengroep heeft tijdens de conferentie met haar kunnen kennismaken.

De collectie in Triëst bevat een interessante mummiekist uit de 21e dynastie van Padi-Amon, priester van de god Chonsoe, lengte 182 cm. De mummie echter is van een onbekende vrouw, mogelijk uit de 22e – 25e dynastie.

Mummiekist van Padi-Amon (foto Jan Koek)

Behalve de bekende scènes zoals het wegen van het hart (DB 125), het scheiden van Noet en Geb door Sjoe, waarbij Djehoeti o.a. zegt “Leve Ra, moge de schildpad sterven”, de troonscène van Osiris en de boomgodin Noet (DB 59), is er ook een scène uit het Amdoeat op de buitenkant van de mummiekist. Op de troonscène van Osiris wil ik hier wat dieper ingaan.

Osiris zit op een troon met achter (of rechts?) van hem Isis, Nefthys en Heka; voor hem staat Horus. Osiris wordt genoemd “nb nhh” (heer van de eeuwigheid). Onder deze goden is een slang, wiens lichaam aan de rechterkant voor een deel omhoog staat. Onder de slang is de basis voor de troon met treden in de vorm van een trappiramide, waarin een zonnescijf met stralen een mummie beschijnt. Op andere afbeeldingen wordt de troon wel genoemd “*het mooie huis*”. Rechts van de troonscène staat de godin van het westen en links de godin van het oosten.

Mummiekist van Padi-Amon, detail met Osiris op de troon (foto Jan Koek)

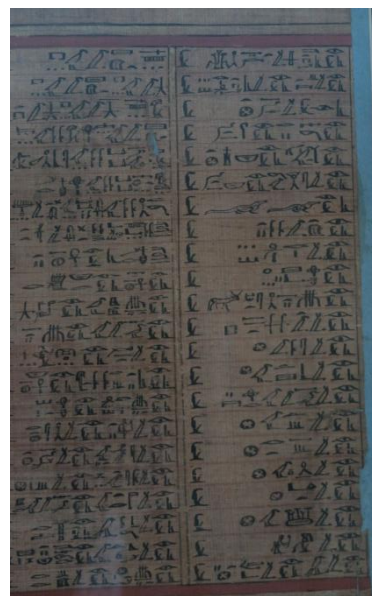
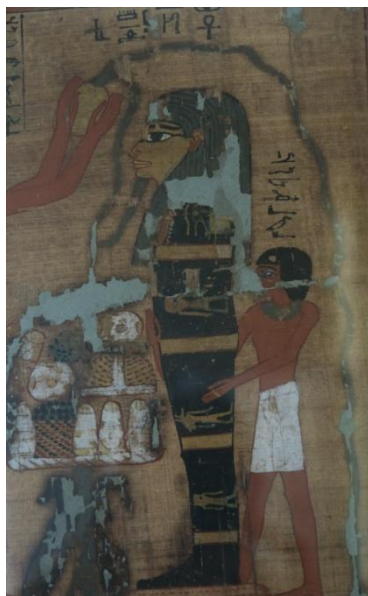
Rechts van de godin van het westen staat Djehoeti, de tekstband is op de foto nog zichtbaar, en achter Djehoeti zijn twee tekstbanden. Ook hier spreekt Djehoeti o.a. de woorden “Leve Ra, moge de schildpad sterven”, een tekst die voorkomt in DB 161. De tekst komt maar een keer voor op een papyrus, namelijk die van Neferwebenef in het Louvre. Op mummiekisten uit het Nieuwe Rijk komt deze tekst regelmatig voor, bijvoorbeeld op de mummiekist van Joeja.

De oerheuveldie oprijst uit de Noen, kan ook voorgesteld worden als een dubbele trap waarop Osiris

zit. Het symbool voor het verenigen van de beide landen staat vaak op de dubbele trap afgebeeld. Dit zou op de koninklijke prerogatieven wijzen die de dode (= Osiris) zich toewent in zijn nieuwe leven. Door het symbool van de dubbele trap wordt zijn (her)geboorte teruggezet naar het begin van de wereld, de tijd van de geboorte van de oergoden. Mogelijk is deze afbeelding bedoeld om de dode de mogelijkheid te geven om, zoals Osiris, aan de voortdurende cyclus van creatie (op de oerheuvel) deel te nemen. De dubbele trap kan ook de trap naar de hemel zijn, waar Osiris resideert. De slang snijdt de afbeelding in tweeën, het onderste deel vertegenwoordigt de onderwereld, waarin de dode is afgebeeld, die links beschermd wordt door een gier (Nechbet?) en rechts door een slang (Wadjet?). Tevens zijn er offers voor de dode aanwezig.

De collectie bestaat verder uit diverse stèles, kanopenvazen, waaronder een complete set vazen van de meesters van het huis Tannahoeb uit de 26e dynastie, amuletten, sjabti's, beeldjes, grafkegels, een piramidion van Nesnebhotep uit de 19e dynastie, een papyrus uit de 18e dynastie, krokodillenmummies, voorwerpen uit de Grieks-Romeinse Tijd, waaronder de bekende terracotta beeldjes uit Alexandrië en hoofden van Serapis en nog een paar mummiekisten. Onder deze mummiekisten zijn nog een mummiekist uit de 21e dynastie met de nog onuitgepakte mummie van Pases-en-Hor en een granieten sarcofaag van Soetinacht. Totaal heeft het museum ca. 1.000 voorwerpen uit het oude Egypte, waarvan er ongeveer 600 zijn tentoongesteld. Twee stèles uit de 13e dynastie zijn de oudste voorwerpen in de collectie. Zie ook de beschrijving op onze website www.mehen.nl

De papyrus is nog in goede staat en behoort tot de schrijver van het vee Amonhotep uit de 18e dynastie, waarschijnlijk uit de regeringsperiode van Djehotimes III en Amonhotep II. Een deel van de papyrus bevindt zich in het Egyptisch Museum in Cairo. Het bevat de Dodenboekspreuken 100, 141, 143, 144 en 171. Ook de ceremonie van de Opening van de mond is op de papyrus afgebeeld. Daarbij is duidelijk te zien dat het om een mummiekist gaat uit de 18^e dynastie, zwarte ondergrond met goudgele opschriften en figuren.

Details van de papyrus van Amonhotep (foto's Jan Koek)

Dodenboekspreek 141 geeft een omvangrijke lijst met godennamen die op "Feestdagen in het Westen" offers ontvangen. Het tweede deel van de spreuk bevat een lijst met namen van Osiris, voornamelijk met betrekking tot plaatsen, bijvoorbeeld Osiris in Assioet en Osiris in de Apenstad. In de Late Tijd ontwikkelt dit deel zich tot een aparte spreuk (DB 142) met de titel: "De namen van Osiris te kennen op elke plaats, waar hij (= de overledene) zijn wil".

Nieuwe tentoonstellingen (Ingrid van Sprakelaar)

In deze rubriek gaat het om nieuw bekend geworden tentoonstellingen of verlengingen; alle tentoonstellingen met voorwerpen uit het oude Egypte vindt u op onze website onder Musea/ Tentoonstellingen.

Onder de subkop "museumlijst" vindt u een lijst van musea over de gehele wereld met Egyptische objecten. Let u ook op de zogenoemde kleine collecties. De lijsten worden regelmatig bijgewerkt. Indien u de komende tijd naar de ons omringende landen gaat, raadpleeg de lijst, misschien is er net in die stad waar u bent ook iets uit Egypte. De tentoonstellingen worden met sterren aangeduid, zodat u (ongeveer) weet of de tentoonstelling de moeite waard is.

Een tentoonstelling zonder * = een tentoonstelling met enkele Egyptische voorwerpen, een tentoonstelling met * = kleine tentoonstelling over Egypte, met ** = middelgrote tentoonstelling over Egypte en een tentoonstelling met *** = belangrijke tentoonstelling over Egypte.

AUSTRALIË

- Perth, Perth Convention & Exhibition Centre: *Tutankhamun — His Tomb and His Treasures. Van 29 september 2016 t/m 15 januari 2017

BELGIË

- Morlanwelz, Musée royal de Mariemont: *Koptisch textiel (voorlopige titel). In 2019

CHINA

- Nanjing, Nanjing Museum: **Pharaohs and Kings: Treasures of Ancient Egypt and China's Han Dynasty. T/m 9 januari 2017

DUITSLAND

- Bonn, Ägyptisches Museum Bonn: Der Tod ist Himmelblau - Moderne Kunst in den Sammlungen des Ägyptischen Museums. Van 26 oktober 2016 t/m 23 april 2017

- Hildesheim, Roemer- und Pelizaeus-Museum: Welt Weites Wissen. T/m 26 februari 2017

EGYPTE

- Caïro (?): **In beslag genomen voorwerpen (voorlopige titel). Najaar 2016

- Malawi, Malawi Museum: **Heropening museum. September 2016. Met o.a. de grafvondsten uit het graf van Henoe te Bersje, gevonden door de Belgische expeditie begin deze eeuw.

FRANKRIJK

- Lyon, Musée des Confluences: À vos pieds (Aan uw voeten). T/m 30 april 2017

ITALIË

- Turijn, Egyptisch Museum: **Dalle sabbie a Torino (Uit het zand in Turijn; voorlopige titel). Vanaf 4 maart 2017

JAPAN

- Kyoto, het Museum van Kyoto: ***The Golden Pharaohs and Pyramids: The Treasures from the Egyptian Museum. Van 1 oktober t/m 25 december 2016

POLEN

* Radom, Museum Jacek Malczewski: *Begrafenisrituelen. Van 4 november 2016 t/m 30 april 2017

VERENIGDE STATEN

- Cincinnati, Archbishop Alter Library: *Umi the mummy. T/m onbekend
- Columbus, COSI - Center of Science and Industry: **Lost Egypt: Ancient Secrets, Modern Science. Van mei 2017 t/m september 2017
- Fort Lauderdale, Museum of Discovery and Science: **Lost Egypt: Ancient Secrets, Modern Science. Van februari t/m april 2017
- Houston, Houston Museum of Natural Science: *Mummies of the World. T/m 29 mei 2017
- New York, American Museum of Natural History: ***Mummies: Images of the Afterlife. Van 18 maart 2017 t/m 7 januari 2018
- Spokane, Northwest Museum of Arts and Culture: **Lost Egypt: Ancient Secrets, Modern Science. T/m 6 januari 2017

ZWEDEN

- Stockholm, Magasin 9: *Tutankhamun. Graven og skatterna. Van 26 november 2016 t/m 30 april 2017

Zomercursus 2, 3 en 4 augustus 2017: De tempel van Edfoe.

De tempel van Edfoe is een van de best bewaarde tempels in Egypte. Op 23 augustus 237 v. Chr. is met de bouw van de tempel begonnen onder Ptolemaeus III; 180 jaar later op 5 december 57 v. Chr. tijdens de regering van Ptolemaeus XII was de decoratie van de tempel helemaal voltooid, hoewel de tempel al was ingewijd in jaar 70 v. Chr. Op de eerste twee Ptolemaeënvorsten na heeft de gehele dynastie aan deze tempel gebouwd. Het bouwinschrift zegt ook terecht: "... dit monument dat Zijne Majesteit (Ptolemaeus X) en zijn voorvaderen gebouwd hebben".

Behandeld zullen worden de bouwinscriptie, diverse rituelen, de kroning van de valk, de reis van Hathor van Dendera naar Edfoe, de strijd tussen Horus en Seth en de mythe van de zonneschijf.

De voorhof van de tempel van Edfoe (foto Jan Koek)

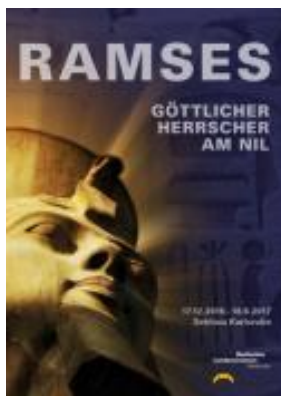
Het exacte programma wordt later bekend gemaakt. In oktober 2017 bestaat de mogelijkheid om de tempel uitvoerig te bezichtigen en te bestuderen tijdens de dahabiyareis.

Zowel voor de Dahabiyareis in maart als in oktober zijn nog enkele plaatsen beschikbaar. Zie

www.mehen.nl

Busreis naar Karlsruhe

De 4-daagse busreis in april naar de tentoonstelling "Ramses Göttlicher Herrscher am Nil" in Karlsruhe is volgeboekt. Vanwege de belangstelling overweegt Mehen 24 t/m 27 maart 2017 nog een busreis naar deze tentoonstelling te organiseren. Tevens 1 dag naar de Egyptische collectie in Tübingen. Busreis, inclusief 3 hotelovernachtingen en entree-gelden, € 449,--, max. zes deelnemers! Niet-donateurs betalen een toeslag van € 20,--. Aanmelden via www.mehen.nl

Ramesseum (foto Jan Koek)

Nieuws

Voor het meeste recente nieuws over het onderzoek in de piramide van Choefoe zie:

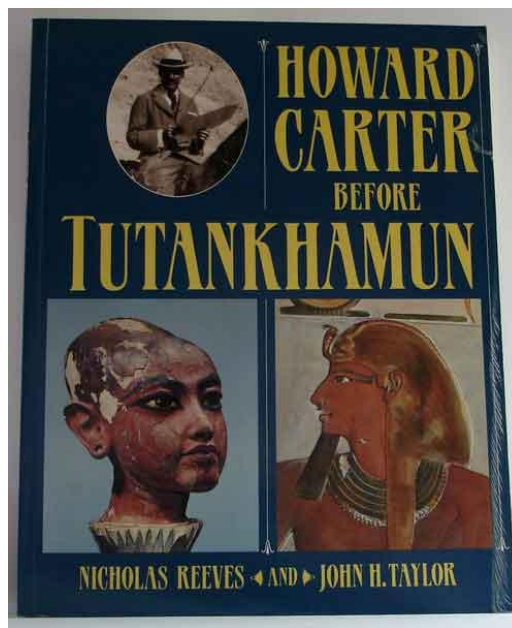
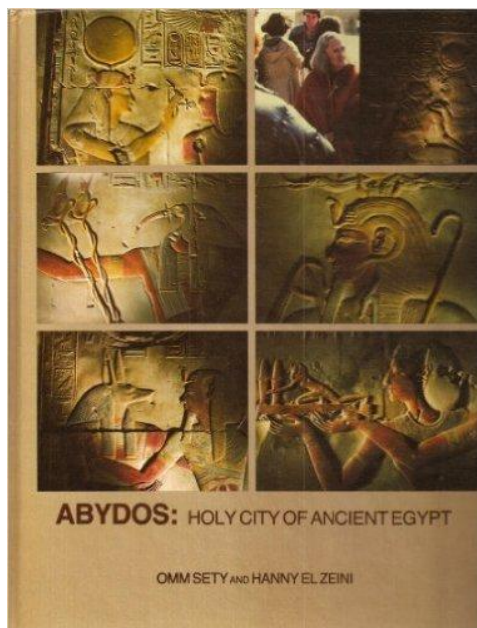
Voor de laatste update over het onderzoek in het graf van Toetanchamon zie:

Boekenverkoop Mehen

Mehen ontvangt regelmatig boeken voor de bibliotheek. Dubbele boeken worden voor een zacht prijsje verkocht, de opbrengst gaat naar het goede doel. Prijzen zijn excl. verzendkosten. De boeken kunnen ook opgehaald worden in het Mehen Studiecentrum tijdens de lezingen of na afspraak.

D. Arnold	When the Pyramids were built. Egyptian Art of the Old Kingdom. Metropolitan Museum of Art	€ 7,50
Diverse auteurs	Entdeckungen. Ägyptische Kunst in Süddeutschland	€ 5,00
Diverse auteurs	Farao's van de zon. Achnaton, Nefertiti, Toetanchamon. R.M.O.	€ 7,50
Diverse auteurs	Sennefer. Die Grabkammer des Bürgermeisters von Theben	€ 5,00
Diverse auteurs	The Bulletin of the Australian Centre for Egyptology Volume 20, 2009 met o.a. opgravingsrapport in Mut	€ 5,00

M. El-Saghir	el-Kharab (Dachla-oase) en over talatatblok in Malawimuseum Das Statuenversteck im Luxortempel	€ 5,00
Biri Fay	Egyptian Museum, Berlin	€ 2,50
D.C. Forbes e.a.	Amarna Letters 3	€ 7,50
Z. Hawass	Valley of the Golden Mummies	€ 7,50
W.C. Hayes	The Scepter of Egypt. MMA, New York Earliest Times to the End of the Middle Kingdom	€ 7,50
B.J. Kemp	Ancient Egypt, Anatomy of a Civilization	€ 7,50

N. Reeves en J.H. Taylor	Howard Carter before Tutankhamun	€ 7,50
H.C. Schmidt en J. Willeitner	Nefertari. Gemahlin Ramses' II	€ 5,00
O. Sety en H. el Zeini	Abydos: Holy city of Ancient Egypt	€ 7,50
B.E. Shafer e.a.	Religion in Ancient Egypt Gods, Myths, and Personal Practice	€ 7,50
A.G. Shedid en M. Seidel	Das Grab des Nacht	€ 5,00
R. Stadelmann	Die grossen Pyramiden von Giza	€ 5.00

Voor alle betalingen inzake Mehen: rekeningnummer NL86INGB0671936387, BIC: INGBNL2A t.n.v. mevrouw B.J. Koek-Overvest e/o de heer J.G. Koek te Elst (U.).
Wij hopen u binnenkort bij één van onze activiteiten te ontmoeten.

Met vriendelijke groeten,
namens "Mehen"

Bep en Jan Koek
www.mehen.nl